

KJAK

Greinarøð: Hjúnabandið í einum söguligum høpi

Er hjúnabandið söguliga stöðugt og óbroytiligt?

Partur 2

Eiler Fagraklett

Tey fyrstu kristnu og hjúnabondini

Størsti munurinn á jödadóminum og teimum fyrstu kristnu, sum skjótt vuku í tali kring Rómverjaríkið var, at tey kristnu trúðu, at heimsins undirgangur var heilt nær, og at Guðs sonur, tí fór at koma aftur fyrsta dagin. Hetta førði við sær, at tey fyrstu kristnu hildu seg burtur frá siðbundum skyldum viðvíkjandi hjúnabondum og familjusambondum. At liva í sölubat var sett høgt í meti, og var mettt at vera munandi meira týðandi og heilagt enn hjúnabandið. Sambært Nýggja Testamenti, segði Jesus jú soleiðis um hjúnabond og familjusambond: "Um onkur kemur til Mín og hatar ikki faðir sín og móður sína, konu, børn, brøður og systrar, ja, sítt egna lív við - hann kann ikki vera lærusveinur Mín." (Lukas 14:26) og "Fylg Mær, og lat hini deyðu jarða deyðu síni!" (Matteus 8:22).

Tey fyrstu kristnu hildu tí, at hjúnabandið undirgravaði nærlagnið, ið skuldi til, fyri duga at ráða sær sjálvum og soleiðis náa røttu frelsuna. Í fyrsta brævi Paulusar til samkomuna í Korint stendur skrivað: "Hin ógifti hevur umsorgan fyri tí, ið Harranum hoyrir til, hvussu hann kann toknast Harranum; men hin gifti hevur umsorgan fyri tí, ið heiminum hoyrir til, hvussu hann kann toknast konuni. Eisini er munur á konu og ógiftari kvinnu. Hin ógifta hevur umsorgan fyri tí, ið Harranum hoyrir til, hvussu hon kann vera heilag, bæði í

Fram til 8. øld vísti kristna kirkjan lítlan áhuga í hjúnabandinum hjá vanligu fólkinum. Kirkjan var meira upptikin av yvirstætuinum og teimum, ið sótu við veruliga valdinum

likami og anda; men hin gifta hevur umsorgan fyri tí, ið heiminum hoyrir til, hvussu hon kann toknast mannum." (1. Korintarabrevið 7:32-34).

Við tíðini fekk kristna trúgvinn veruligt fótafesti í Rómverjaríkinum, og seinni eisini í teimum mongu nýggju kongaríkinum, ið vóru sett á stovn kring Evropa, eftir at Róm fall. Við hesi broyting fekk kristna kirkjan bráðliga stórt politiskt og figgjarligt vald. Hetta hevði eisini við

sær, at tey kristnu fóru at broyta sínar meiningar, siðir og framferðarhátt. Sum árinu gingu og heimsins undirgangur ikki kom, fekk hetta eisini kristin at endurskoða sína áskoðan um stöðuna hjá hjúnabandinum og um lívið her á fold. (Stephanie Coontz, Marriage, a History, 2005)

Kristna kirkjan og hjúnabandið

Fyrst í miðöldini gekk tað rættiliga hart fyri seg í Evropa. Kríggj og harðskapur

var gerandisdagur. Í eini roynd at steðga teimum mongu kríggjunum og ósemjunum millum nýggju kongadømini í nýliga falna Rómverksaríkinum, vóru kvinnur brúktar sum frið-

Polygami hevur verið og er framvegis ein vanligur siður í fleiri mentanum og religiónum kring heimin.

Sambært Bibliuni hevði Sálomon kongur 700 hústrúur og 300 vinkonur

argávur. Hetta var longu ein vanligur siður millum tað germanska fólkið og víkingarnar. (Eleamor Searle, Predatory Kinship and the Creation of Norman Power, 1988). Fyrstu átta øldirnar eftir Jesus føðing vísti kristna kirkjan lítlan áhuga í hjúnabandinum hjá vanligu fólkinum. Kirkjan var meira upptikin av, hvussu yvirstættirnar og tey, sum sótu við valdinum, livdu sítt lív og hvønn tey giftust við ella vildu skiljast frá. Soleiðis fekk katólska kirkja eisini risastórt vald í øllum Evropa. Men tá vit koma inn miðskeiði í miðöldina, fer kirkjan eisini at sýna bóndunum og vanligu borgaranum annars størri áhuga. Eitt nú fór kirkjan í 8. øld at áseta strangari krøv fyri hjúnaskilnað. (Lisa M. Bitel, Women in the Early Medieval Europe, 2002)

Blóðskemd

Hvørki Nýggja ella Gamla testamentið siga nakað um, hvørt blóðskemd ella inest er skeivt ella synd. Men í 6. og 7. øld byrjar katólska kirkjan at nokta fólki at giftast við síni

nærmastu familju, ið higartil hevur verið vanligur siður í flestu samfeløgum kring heimin. Fyrst var ásett, at ein ikki longur kundi gifast við einkjuni hjá beiggja sínum, eins og tilmælt annars verður í Gamla Testamenti. Síðan var eisini bann sett móti, at menn gifta seg við egnum fosturbørnum, systkina-børnum og konu pápabeiggjan. At enda segði kirkjan, at nú var ikki longur loyvt at gifta seg í somu ætt "so langt aftur, sum minnið røkkur". Í 721 fór Gregory II pávi enn tá so langt, at hann bannaði fólki at giftast við gummuni at børnum teirra. (Mayke de Jong, To the Limits of Kinship, 1991). Í 1213 minkaði kirkjan tó eitt sindur um inestlógirna, tí lógin gjørdi tað ov torført og ópraktiskt hjá fólki at finna sær ein maka í nærumhvørvinum. Tí varð ásett, at nú kundi man bara ikki gifta seg fyra familjulið aftur. (Eamon Duffy, Saints and Sinners: A History of the Popes, 2006)

Tær mongu lóginar, ið katólska kirkjan ásetti, vóru galdandi fyri øll, men sum við flestu viðurskiptum

